

Mottagare
Regionstyrelsen

Deltagande i etablering av Regions for Democracy initiative

Förslag till beslut

- Deltagande vid konferens om etablering av Regions for Democracy initiative den 5–6 november 2026 godkänns.

Sammanfattning

Region Gotland har fått en inbjudan till att medverka vid etableringen av ett globalt nätverk för regioner för demokrati. En konferens kommer äga rum i Barcelona. Ärendet avser att ta ställning till om Region Gotland ska ha representanter på plats vid konferensen i Barcelona för att påverka utformningen av nätverkets etablering. Ett politiskt åtagande om medlemskap behöver inte föregå den tekniska dialogen som kommer att ske vid konferensen. Ett slutgiltigt ställningstagande från Region Gotlands sida om medlemskap och engagemang i nätverket behöver följaktligen hanteras av regionfullmäktige i efterföljande process.

Ärendebeskrivning

Ärendet avser deltagande i en konferens i Barcelona, Spanien, vars syfte är att lägga grunden för ett globalt nätverk för regioner för demokrati.

Region Gotland har mottagit en inbjudan den 22 juli 2026 från *Directorate General for Multilateral Affairs of the Government of Catalonia*, Kataloniens regionala regering (här benämnd initiativtagande organisation), till att medverka i formerandet av ett globalt nätverk för regioner kring demokratifrågor, här benämnt nätverket.

Region Gotland har haft ett sonderande digitalt möte med den initiativtagande organisationen den 1 september 2026 om nätverket.

Utifrån muntlig och skriftlig information (se bilaga *Regions for Democracy*) som Region Gotland tagit del av från den initiativtagande organisationen, framträder följande bild av nätverket:

Bakgrunden till initiativet är en rådande trend där demokratin befinner sig på tillbakagång till förmån för illiberala och auktoritära styrelseformer. Genom att kombinera närheten till medborgarna med politisk kompetens har regionala myndigheter en unik möjlighet att återknyta banden mellan demokrati och

globalt samarbete, genom praktiskt samarbete kring konkreta utmaningar. För närvarande finns det inget nätverk som specifikt är inriktat på att främja och försvara demokratiska värden på regional nivå.

Nätverkets uppdrag är att föra samman demokratiskt valda regionala företrädare för regioner i demokratiska länder. Initiativet verkar för att regionerna ska få en starkare röst i nationella och internationella insatser för att värna om demokratin, och lyfter fram regionernas unika förmåga att forma ett inkluderande, motståndskraftigt och deltagarbaserat styre.

Nätverket har ett antal **mål och delmål**:

1. Att främja demokrati som en förutsättning för effektiva, fredliga och rättvisa lösningar på globala utmaningar.
2. Att återuppbygga förtroendet för demokratiska institutioner genom öppenhet, lyhördhet, inkluderande styrning och teknisk innovation.
3. Att främja multilateralism och styrning på flera nivåer som tillförlitliga ramar för samarbete i en tid av växande fragmentering, vilket är en nödvändig förutsättning för att hantera gemensamma utmaningar på ett effektivt och legitimt sätt.
4. Att motverka desinformation och felaktig information, som snedvrider den offentliga debatten och undergräver välgrundat beslutsfattande.
5. Att hantera de utmaningar som den omfattande utvecklingen och användningen av AI medför.
6. Att hantera social fragmentering och politisk polarisering.
7. Att motverka auktoritarianism och re-centralisering genom decentralisering, genom att försvara regional autonomi, subsidiaritet och det demokratiska mandatet för subnationella förvaltningar som skyddsmekanismer mot maktkoncentration.
8. Att stärka medborgerligt engagemang och politiskt deltagande, särskilt bland underrepresenterade grupper.
9. Att utbilda och engagera yngre generationer genom medborgerlig och demokratisk utbildning
10. Att hantera de demokratiska konsekvenserna av migration och demografiska förändringar.
11. Att värna om valens integritet och säkerställa öppenhet, rättvisa och allmänhetens förtroende.
12. Att stärka rättsstatsprincipen genom att befästa rättsväsendets oberoende och tillgången till rättslig prövning.
13. Att skydda mediefriheten och det civila samhället som pelare för demokratiskt ansvarstagande.
14. Att upprätthålla vetenskaplig forskning när det nationella stödet minskar.

Tanken med nätverket är att regionala myndigheter kan fungera som testbäddar för demokratisk innovation.

Det finns **5 aktivitetspelare**:

ÖVERVAKA. Följa upp och analysera demokratins tillstånd på regional nivå. Genom att identifiera nya hot, bakomliggande orsaker och möjligheter till förnyelse ger nätverket regionerna verktyg att agera proaktivt och strategiskt.

DELA & LÄRA. Stärka banden mellan demokratiska regioner för att förbättra den institutionella kapaciteten, skydda medborgerliga friheter, främja inkluderande styrning och upprätthålla rättsstatsprincipen. Genomömsesidigt lärande, utbyte av bästa praxis och tekniskt samarbete bygger medlemmarna upp mer motståndskraftiga och effektiva demokratiska infrastrukturer.

GENOMFÖRA. Inleda och stödja konkreta projekt som stärker demokratiska normer – särskilt i sammanhang där nationella regeringar brister. Dessa initiativ fungerar som gräsrotsbaserade motvikt mot demokratisk tillbakagång och visar på kraften i regionalt ledarskap att agera som en drivkraft för förnyelse av den globala styrningen.

SAMVERKA. Bygga strategiska allianser med multilaterala och regionala organisationer för att integrera demokratisk motståndskraft i globala politiska ramverk.

PÅVERKA. Företräda regionernas gemensamma röst i multilaterala forum genom att underlätta direkt samverkan med multilaterala organisationer och kanalisera regionernas aktiva deltagande för att påverka beslut om globala agendor.

Medlemskapet baseras på inbjudan till regionala myndigheter som möter fyra kriterier avseende lokalisering i ett demokratiskt land, hög andel självstyre, uppvisande av ett ihållande engagemang att försvara mänskliga rättigheter och demokratiska värden, och stödjer och upprätthåller nätverkets handlingsplaner och vägledande principer.

Nätverket kommer ha ett sekretariat beläget i Katalonien. Det kommer omfatta arbetsgrupper och en analytisk referensgrupp kommer att knytas till nätverket för att bistå med evidens, metodik, stöd och policyexpertis.

Gällande rätt

I kommunallagen (2017:725) finns närmare bestämmelser om kommunen och vad en kommun får göra. Kommunallagen anger bland annat att kommuner och regioner själva får ha hand om sådana angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens geografiska område eller dess medlemmar (2 kap. 1 §). Bestämmelsen anger dels den grundläggande kommunala kompetensen, dels den så kallade lokaliseringsprincipen.

Det som avgör om en angelägenhet är av allmänt intresse, det vill säga inom den kommunala kompetensen, är om det kan anses vara ett allmänt, samhälleligt och till det egna området knutet intresse att kommunen eller regionen vidtar en åtgärd. Denna fråga får bedömas med utgångspunkt i om det är lämpligt, ändamålsenligt och skäligt att kommunen eller regionen befattar sig med angelägenheten.

Allmänintresset förutsätter inte att det finns ett kvantitativt betydandebehov. Om det kan anses vara ett allmänt intresse att en kommun har hand om en angelägenhet, får kommunen ha hand om den även om åtgärden bara kommer en mindre del av kommunens område eller ett mindre antal av medlemmarna direkt till godo. I bestämmelsen ligger ett principiellt förbud mot att ge understöd åt enskilda. Det finns dock undantag från detta förbud i annan författning, till exempel lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.

Lokaliseringsprincipen innebär att en åtgärd måste vara knuten till kommunens eller regionens eget område eller dess medlemmar för att den ska anses som en kommunal angelägenhet i enlighet med bestämmelsen.

Lokaliseringsprincipen är inte absolut utan måste bedömas från fall till fall. Detta hänger samman med att faktorer som befolkningens rörlighet och ofullkomligheter i kommunindelningen innebär att en åtgärd kan ha anknytning till medlemmarna även om åtgärden som sådan inte sker i kommunen. Även i fråga om lokaliseringsprincipen finns undantag i speciallagstiftning, till exempel i lagen om vissa kommunala befogenheter.

En kommun eller region får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om (2 kap. 2 §). Bestämmelsen tar sikte på när en angelägenhet exklusivt faller inom någon annans befogenhet, till exempel statliga angelägenheter såsom försvars- eller utrikespolitik.

Ärendet har beretts av regionstyrelseförvaltningen i samarbete med Region Gotlands jurister.

Bedömning

Ärendet avser att ta ställning till om Region Gotland ska ha representanter på plats vid konferensen i Barcelona för att påverka utformningen av nätverkets etablering. Representanterna består av 1–2 förtroendevalda, där kostnaden för deltagande belastar kostnadsställe:

Zz1002

Därtill deltar sakkunniga från förvaltningen.

Ett slutgiltigt ställningstagande från Region Gotlands sida om medlemskap och engagemang i nätverket skulle behöva hanteras av regionfullmäktige i en efterföljande process.

Några aspekter för Region Gotland att beakta i nuvarande skede avseende diskussionen om nätverkets utformning är följande.

Internationell strategi för Region Gotland 2025–2028 prioriterar medlemskap i ett begränsat antal internationella nätverk. Region Gotland prioriterar utifrån mervärde, nytta och resurser inför medverkan i projekt och nätverk och internationella åtaganden.

Förväntade mervärden och nyttor av att delta i nätverket handlar om en ökad internationell kompetens inom Region Gotland, men även hos andra aktörer på Gotland, genom erfarenhets- och kunskapsutbyte, och en ökad kulturell förståelse mellan människor med olika bakgrund.

Region Gotland är en svensk kommun med regionala ansvar som har en lång tradition av lokal demokrati. Genom arbetet med Almedalsveckan är Gotland en mötesplats för demokrati i Sverige. Här kan Region Gotland bidra till nätverkets ambition kring testbäddar för innovation.

I *Vårt Gotland 2040*, den regionala utvecklingsstrategin, täcker två av de övergripande målen i valda delar in nätverkets ambitioner, nämligen: Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla, och; Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft.

I *Vårt Gotland 2040* finns det lydelser som handlar om digitalisering, inkludering och demokrati, om demokrati som både mål och medel för en hållbar utveckling, om demokratiskt valda församlingars betydelse för avvägning av målkonflikter, om jämställdhet som en förutsättning för en demokratisk utveckling, om delaktighetens betydelse för att stärka demokratin, om levande kulturliv som en omistlig del av det demokratiska samhället.

Sammantaget finns det i *Vårt Gotland 2040* överensstämmelse med flera av de delmål som nätverket avser fokusera på.

Mål och delmål är i nuläget förslag från Katalonien. En del av målen och delmålen är av en sådan karaktär att de kan gå bortom Region Gotlands jurisdiktion som svensk kommun. Det är därför av vikt att Region Gotland signalerar vilka av förslagen till delmål som vi kommer att kunna ta del i vid konferensen i Barcelona.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

Det är inte nu nödvändigt att genomföra en konsekvensbedömning av tvärperspektiven för deltagande i konferensen, utan en sådan görs om det blir aktuellt att bereda ett ärende om medlemskap. Likväl finns det en poäng att göra en preliminär bedömning utifrån den information som finns i nuläget om nätverket, som ett stöd till deltagarna från Region Gotland på konferensen.

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Ett kommunalt agerande kan anses utrikespolitiskt i juridisk mening om agerandet av någon anledning riskerar få negativ betydelse för Sveriges internationella relationer. Med tanke på övriga föreslagna medlemmar såsom delstater med uttalade ambitioner om ökat eller fullt självbestämmande kan det därför finnas anledning att iaktta försiktighet. Likaså bör nyttan för regionens egna medlemmar, d.v.s. allmänintresset och lokaliseringsprincipen ytterligare utvecklas. Det anförda bör dock inte hindra ett sonderande deltagande vid konferensen.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att trots avsaknad av medlemsavgift i nuläget, kommer ett engagemang medföra kostnader för deltagande i nätverkets aktiviteter. Det avser arbetstid och sakkunskap i förvaltningen. De ökande kostnaderna kan lösas antingen genom tillskott av resurser, eller genom omprioritering inom ramen för befintliga åtaganden. I det senare fallet, medför det att andra åtagande behöver nedprioriteras eller strykas.

Det är av vikt att en sakkunnig funktion har en hemvist i någon del av förvaltningen.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att flera av de aktiviteter som nätverket ämnar genomföra och arbeta med kan ha en positiv inverkan på Region Gotland verksamheters kapacitet att arbeta med ungas deltagande genom utbyten av erfarenheter, metoder och kunskaper. I synnerhet mål och delmål 9.

För att nytta ska uppstå kommer det kräva ett aktivt engagemang dels från verksamheter som möter barn och unga, dels från verksamheter som budgeterar och följer upp verksamheterna för att ta tillvara resultat.

4. Jämställdhetsperspektiv

Bedömningen är att nätverkets inriktning kan ha en positiv inverkan på jämställdhet och jämlikhet, genom mål och delmål 8–10.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att mål och delmål 3 och 8 kan stärka arbetet som Region Gotland gör för att stärka den territoriella sammanhållningen.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att ett engagemang i nätverket inte har någon inverkan på klimat och miljöperspektiv bortsett från den belastning som reseanledningar genererar.

Beslutsunderlag

Inbjudan daterad 2026-07-22

Formell inbjudan daterad 2026-09-18

Regions for democracy

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-09-17

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör